

Rapport

2020:3

Effekten av krig

Posttraumatisk stress och social tillit hos flyktingar

Effekten av krig

Posttraumatisk stress och social tillit hos flyktingar

Jonathan Hall och Dennis T. Kahn

Rapport 2020:3

Jonathan Hall är tacksam för det finansiella stödet från Vetenskapsrådet via anslag nr. 2015-06564. Data för projektet samlades in med stöd från Delegationen för migrationsstudier via anslag nr. Ju 2013:17/2017/208.

Delmi rapport 2020:3

Beställning: www.delmi.se

E-post: ju.delmi@regeringskansliet.se

Tryckt av: Elanders Sverige AB

Stockholm 2020

Omslagsbild: [apocalypse-code404](#), Pixabay

ISBN: 978-91-88021-50-2

Förord

Integration diskuteras ofta i termer av arbetsmarknadsdeltagande. En annan viktig förutsättning för en fungerande integration handlar om att människor ska känna tillit till och kunna samarbeta med individer utanför den egna gruppen. Det gäller svenskfödda såväl som de som migrerar hit.

De senaste 20 åren har mer än en halv miljon asylsökande beviljats uppehållstillstånd i Sverige, många från krigsdrabbade länder. Det väcker en rad frågor om hur traumatiska erfarenheter av krig påverkar flyktingars psykiska hälsa och vilken roll värdlandet har när det gäller deras benägenhet att utveckla posttraumatisk stress. Hur erfarenheter av krigstrauma påverkar flyktingars möjligheter att integrera sig i det svenska samhället, och leva sida vid sida med människor som ibland tillhör grupper de tidigare har varit i konflikt med, utgör andra viktiga kunskapsluckor.

Denna rapport baseras på en unik experimentstudie där flyktingar i Sverige och Turkiet deltagit. Den bidrar med viktig kunskap när det gäller såväl flyktingars psykiska hälsa som hur den i sin tur påverkar den sociala tilliten och samarbetsviljan med andra grupper i samhället. Rapporten har skrivits av Jonathan Hall, fil. dr. i freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet, och Dennis Kahn, fil. dr. i socialpsykologi vid Interdisciplinary Center, Herzliya, Israel.

Arbetet med rapporten har följts av Joakim Palme, professor i statskunskap och ordförande för Delmi, och Kerstin Brunnberg, journalist och ledamot i Delmis styrelse. Rapporten har granskats av Maria Solevid, docent i statsvetenskap vid Göteborgs universitet, och Dylan O'Driscoll, forskare vid Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). Vid Delmis kansli har främst utredningssekreterarna Sara Thalberg, Linus Liljeberg och Raoul Galli bidragit till granskningen. Som brukligt i Delmi-sammanhang ansvarar författarna själva för rapportens innehåll, slutsatser och policyrekommendationer.

Stockholm i januari 2020

Joakim Palme

Kristof Tamas

Ordförande Delmi

Kanslichef Delmi

Sammanfattning

Lyckad integration av flyktingar är en av de mest centrala utmaningarna för asylländer som Sverige under det kommande seklet. Två viktiga aspekter är att säkerställa att flyktingar som har upplevt krigstrauma är socialt fungerande och vid god psykisk hälsa. För att skapa en stabil evidensbaserad grund för integrationspolitik behövs omfattande och noggrann empirisk forskning om dessa ämnen. I denna rapport undersöker vi psykologiska och sociala konsekvenser av att ha upplevt krigstrauma. Rapporten har två huvudsakliga syften. Det första syftet är att undersöka värdlandets betydelse för utvecklandet av posttraumatisk stress bland traumatiserade flyktingar. Det andra syftet är att undersöka hur krigstrauma påverkar förmågan till tillit och altruism, både gentemot personer som tillhör samma etnoreligiösa grupp och gentemot personer som tillhör en annan etnoreligiös grupp.

För att undersöka detta har vi genomfört en studie där flyktingar från Syrien och Irak, som bor i Sverige och Turkiet, fick utföra tillits- och resursfördelningsspel med syfte att mäta tillit och preferenser för jämlik/altruistisk resursfördelning. Vi har också mätt graden av upplevt krigstrauma och posttraumatiska stresssymptom och undersökt sambandet mellan dessa mått och individernas beteende i tillits- och resursfördelningsspelen.

De huvudsakliga resultaten kan sammanfattas i två punkter. För det första uppvisar flyktingar som bor i Sverige en större tendens att utveckla posttraumatisk stress till följd av sina traumatiska krigsupplevelser jämfört med flyktingar som är bosatta i Turkiet. För det andra finner vi att krigstrauma inte är korrelerat med tendenser till sektarism – det vill säga ingrupsbias gentemot andra etnoreligiösa grupper – i det svenska urvalet, medan krigstrauma verkar leda till mer sektarism i det turkiska urvalet.

Vi hoppas att denna rapport kan bidra till en mer evidensbaserad integrationspolitik och insatser för att motverka negativa konsekvenser av krigstrauma hos flyktingar. En central lärdom från rapporten är att det kan behövas mer insatser för att behandla posttraumatisk stress bland flyktingar i Sverige. Flyktingars egna föreningar och religiösa samfund skulle eventuellt kunna spela en nyckelroll i detta sammanhang, eftersom kulturell, social och religiös närhet tycks lindra posttraumatiska symptom.

Innehåll

Sammanfattning	iv
1. Inledning och syfte	1
2. Teorier och tidigare forskning	3
Relevans för samhälle och policy	3
Tidigare forskning	4
3. Forskningsprojektet	7
Studiens genomförande.....	8
Mätmetoder	9
Urval.....	13
Begränsningar.....	14
4. Resultat	17
Upplevelse av krigstrauma.....	17
Psykologiska reaktioner på trauma.....	18
Tillitsspel.....	19
Preferenser för resursfördelning.....	20
5. Slutsatser	23
Syfte och sammanfattning av resultat	23
Teoretisk relevans	23
Relevans för policy.....	26
Avslutande kommentarer	26
Referenser	27
Bilaga	30

Figurer, tabeller och diagram

Tabell 1. Alternativ resursfördelningsspel	10
Figur 1. Andel av deltagarna som utsatts för olika traumatiska upplevelser (Sverige och Turkiet)	12
Tabell 2. Demografiska detaljer i de svenska och turkiska urvalen	13
Figur 2. Andel av deltagarna som utsatts för olika traumatiska upplevelser	17
Figur 3. Andel av deltagarna med posttraumatiska symptom som tyder på PTSD beroende på om de utsatts för låg respektive hög grad av krigstrauma	18
Figur 4. Grad av ingrupsbias i tillit hos deltagare som utsatts för låg respektive hög grad av krigstrauma	20
Figur 5. Preferenser för resursfördelning beroende på interaktionspartnern var sunniarab (ingrupp) eller shiaarab (utgrupp)	21
Figur 6. Andel som valde "illvillig fördelning" bland deltagare som utsatts för en låg respektive hög grad av krigstrauma	22

Bilaga

Tabell i. Fördelningar som associeras med olika resursfördelningsstrategier	33
Figur i. Bayesian information criterion (BIC)-värden, justerade för urvalsstorlek (anpassningsgrad) för en serie latent klassanalyser med mellan 1 och 6 klasser	34
Figur ii. Andel deltagare som upplevt olika händelserna per latent klass	35
Tabell ii. Robusthetskontroller för skillnaden i relationen mellan upplevelse av krigstrauma och posttraumatisk stress i Sverige och Turkiet	36

1. Inledning och syfte

Flyktingar från krigshärjade länder bär med sig bördan av ett traumatiskt förflutet. Dessa erfarenheter kan ha psykologiska såväl som sociala konsekvenser. Posttraumatisk stress är vanligt efter att ha upplevt krig. Efter att ha utsatts för trauma kan det även vara svårt att lita på andra, agera på ett altruistiskt och själv-uppoffrande sätt och möta andra utan fördomar och förutfattade meningar. Dessa områden utgör centrala utmaningar vid integration av flyktingar och främjandet av harmoniska relationer mellan olika flyktinggrupper.

Denna rapport har två övergripande syften. Det första syftet är att undersöka de psykologiska konsekvenserna av upplevelser av krigstrauma. Vi är särskilt intresserade av i vilken grad erfarenhet av trauma leder till posttraumatisk stress (PTS) och värdlandets betydelse för utvecklandet av PTS. Det andra syftet är att undersöka hur krigstrauma formar prosociala tendenser bland flyktingar. Prosociala tendenser definieras i denna rapport som valet att agera på ett tillitsfullt sätt mot andra och fördela resurser i enlighet med normer om jämlikhet och/eller altruism. För att mäta prosocialitet använder vi oss av "spel" – beteendemässiga uppgifter som utgår från spelteori – ett standardiserat tillvägagångssätt som ofta används i laboratoriestudier såväl som fältstudier för att mäta prosocialt beteende. För att undersöka värdlandets betydelse för utvecklandet av posttraumatisk stress och prosociala tendenser bland traumatiserade flyktingar har vi utfört fältstudier parallellt i två olika länder. I denna rapport jämför vi flyktingar som bor i Sverige och i Turkiet. Dessa länder skiljer sig betydligt från varandra när det gäller exempelvis kultur och politik, men har den gemensamma nämnaren att båda länderna har tagit emot en betydande mängd flyktingar som nyligen lämnat krigshärjade länder. Slutligen undersöker vi huruvida prosociala tendenser skiljer sig beroende på om motparten tillhör den egna etnoreligiösa gruppen eller en annan grupp. Vi kallar tendensen att föredra den egna etnoreligiösa gruppen framför andra etnoreligiösa grupper "sektarism" eller "ingrupsbias".

De huvudsakliga resultaten från rapporten kan sammanfattas i två punkter. För det första, flyktingar som bor i Sverige uppvisar en större tendens att utveckla post-

traumatisk stress som ett resultat av traumatiska krigsupplevelser jämfört med flyktingar som bor i Turkiet. För det andra, medan graden av utsatthet för krigstrauma leder till mer sekterism och ingrupsbias i det turkiska urvalet, så tycks krigstrauma inte ge upphov till sekterism i det svenska urvalet. I vissa fall minskar till och med erfarenhet av krigstrauma sekterism och ingrupsbias i det svenska urvalet. Å ena sidan tycks Sverige lyckas relativt väl när det gäller att främja social tillit och samverkan bland flyktingar från krigshärjade länder. Å andra sidan löper flyktingar som bor i Sverige en större risk att utveckla posttraumatisk stress som en följd av sina krigserfarenheter.

2. Teorier och tidigare forskning

Relevans för samhälle och policy

Världen står inför en global migrationskris, med flyktingströmmar i en omfattning som inte setts sedan andra världskriget. Samtidigt är flyktingsituationen för många väldigt långdragen. Den genomsnittliga flyktingen spenderar 25 år utanför hemlandet (UNHCR 2015). Sverige har under senare år tagit emot många asylsökande i jämförelse med de flesta andra länder. Integrationen av dessa flyktingar är därför en av de viktigaste utmaningarna för Sverige, liksom för andra asylländer, under det kommande seklet. Två viktiga aspekter för en lyckad integration är att säkerställa att flyktingar som bär med sig traumatiska krigsupplevelser är socialt fungerande och vid god psykisk hälsa.

Sambandet mellan traumatiska krigsupplevelser och utvecklandet av posttraumatisk stress är väl etablerat (se t.ex Johnson & Thompson 2008). Utvecklandet av posttraumatiska symptom kan dock mildras eller förstärkas beroende på det sociala sammanhang individen befinner sig i. Olika aspekter av det sociala sammanhanget, såsom närheten till hemlandet, graden av hot i värdlandet, känslan av tillhörighet etc., kan ha betydelse för utvecklandet av posttraumatiska symptom till följd av krigsupplevelser och tid på flykt. I denna rapport jämför vi flyktingar som befinner sig i Sverige och Turkiet för att bedöma huruvida det sociala/nationella sammanhanget påverkar utvecklandet av posttraumatiska symptom.

Ett annat betydelsefullt tema är utvecklandet av fördomar, diskriminering och negativa attityder gentemot andra grupper. Detta har betydelse för relationen mellan majoritetssamhället och flyktingminoriteter, men även när det gäller relationer mellan olika flyktinggrupper. Forskning inom området har visat att sekterism bland flyktingar drivs av missnöje och obehandlat psykologiskt lidande som uppkommit som ett resultat av krigstrauma. Detta gör i sin tur flyktingar till en enklare måltavla

för rekrytering till militanta rörelser (se t.ex. Lisher 2008). En förståelse för dessa mekanismer kan vara avgörande för att förstå vad som kan föranleda vissa enstaka traumatiserade flyktingar att utföra terrorattacker eller återvända för att kriga i sitt hemland. Trots detta har väldigt lite forskning utförts för att förstå negativa sociala konsekvenser bland traumatiserade flyktingar. Mer evidensbaserad forskning behövs för att förstå, och därmed motverka, möjliga negativa konsekvenser av krigstrauma. Denna rapport utgör ett viktigt steg i denna riktning.

Tidigare forskning

Trauma och posttraumatisk stress

Posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) beskrevs först i samband med de förödande effekterna som krigsupplevelser hade på soldater i Vietnamkriget. Posttraumatiskt stressyndrom är ett tillstånd som orsakas av livshotande händelser som bearbetas på ett sätt som föranleder en upplevelse av ett pågående hot (Ehlers & Clark 2000). Posttraumatiska stresssymptom kan delas in i tre kluster: påträngande tankar, undvikande beteende och förhöjd vaksamhet (DSM IV TR: American Psychological Association 2000; ICD 10: World Health Organisation 1992). Utöver den kliniska diagnosen PTSD, som ges av en kliniker i samband med en psykiatrisk utredning, mäts ofta posttraumatiska stresssymptom med hjälp av självskattningsformulär bland människor som upplevt krigstrauma. Sådana mått ger en indikation på förekomsten av posttraumatiska stresssymptom i krigshärjade populationer.

Värdlandet och posttraumatisk stress

I den föreliggande rapporten undersöker vi huruvida värdlandet har betydelse för utvecklandet av posttraumatisk stress efter traumatiska upplevelser. Flyktingar från länder som Syrien och Irak som bor i Sverige åtnjuter en relativt trygg och harmonisk samhällslig miljö, men är å andra sidan geografiskt och kulturellt avlägsna från sitt ursprungsland. Flyktingar som bor i Turkiet däremot, upplever sannolikt en högre grad av kulturell och religiös likhet och befinner sig geografiskt närmare sitt hemland, men måste istället hantera en mer instabil och konfliktfylld tillvaro. Kulturell och geografisk närhet, och den högre grad av tillhörighet som detta för med sig, såväl som samhällslig instabilitet och hotnivå kan potentiellt påverka till vilken grad en individ utvecklar posttraumatiska stresssymptom.

Krigstrauma och social samverkan

Under de senaste åren har ett tjugotal studier kommit fram till den något förvånande slutsatsen att upplevelser av våld har *prosociala* effekter (se Bauer m.fl. 2016 för en metaanalys). När det gäller social tillit kan vi ta följande exempel: I Nepal visade samhällsgrupper som i högre grad drabbats av våld under inbördeskriget 1996–2006 mer tillit i ett tillitsspel (så kallat trust game) och var mer benägna att bidra till den gemensamma potten i ett så kallat public goods-spel, jämfört med grupper som inte drabbats av våld. De var även mer aktiva i lokala föreningar (Gilligan m.fl. 2014). När det gäller altruism kan vi även nämna detta exempel: I Burundi uppträdde individer och grupper som upplevt mer krigsrelaterat våld under inbördeskriget 1993–2003 mer altruistiskt mot sina grannar i experimentella spel. De var också mer engagerade i lokala föreningar (Voors m.fl. 2012). Väldigt få studier har emellertid undersökt effekten av krigstrauma hos *flyktingar*. Detta utgör en betydande kunskapslucka i litteraturen. I regioner som drabbats av våldsamma konflikter beger sig ofta stora delar av befolkningen på flykt utanför de krigspåverkade ländernas gränser, dessa individer är därför sällan representerade i befintliga studier.

Gruppidentitet och prosocialitet

I en litteraturöversikt av Bauer m.fl. (2016) menar författarna att medan det vid det här laget är väl etablerat att våld kan ha prosociala effekter på krigsdrabbade befolkningar, så är det fortfarande oklart till vilken grad dessa effekter är generella (“generalized”, dvs. gäller hela samhället) eller ingrupspecifika (“parochial”, dvs. bara gäller individens egen sociala grupp). Enligt författarna är det huvudsakliga problemet att tidigare studier sällan har använt tydliga experimentella grupper där man skilt på beteende gentemot olika etnoreligiösa grupper, vilket är centralt för att kunna skilja mellan generellt prosocialt beteende och prosocialt beteende som endast är koncentrerat till individens egen grupp (Bauer m.fl. 2016, s. 217). I en ny studie visar Hall och Kahn (2019) att upplevelser av våld ökar graden av sektarism och ingrupsbias gentemot medlemmar av rivaliserande utgrupper, men inte gentemot icke-rivaliserande utgrupper. Utgrupper definieras här som grupper man själv inte tillhör. Mot bakgrund av dessa resultat undersöker vi i denna rapport om upplevelser av krigsvåld är relaterat till prosociala tendenser även gentemot rivaliserande grupper. För att undersöka detta skiljer vi mellan beteende gentemot individer från den egna sidan och från den rivaliserande sidan i kriget.

Det nationella sammanhanget och prosocialitet

Att leva i ett nytt land påverkar sannolikt prosociala tendenser hos nyanlända flyktingar. Varje samhälle karaktäriseras av normer och kulturell praxis när det gäller social samverkan och det finns tydliga kulturella skillnader när det gäller generell social tillit mellan olika länder (se t.ex. Krockow m.fl. 2018). Länderna i denna studie – Sverige och Turkiet – skiljer sig vad gäller den övergripande nivån av generell tillit. Medan Sverige har en av de högsta nivåerna i världen av generell tillit (World Value Survey Association 2009), så är Turkiet bland de länder med lägst nivå av tillit till utgrupper (Delhey & Welzel 2012). Sverige och Turkiet skiljer sig även när det gäller nivån av demokrati och korruption. Sverige har vanligtvis högre ranking på demokratiindex och lägre ranking på korruptionsindex jämfört med Turkiet. Sammantaget förväntas dessa faktorer leda till en lägre grad av prosocialitet och en högre grad av bias mot rivaliserande utgrupper bland flyktingar som bor i Turkiet, jämfört med liknande grupper som bor i Sverige.

3. Forskningsprojektet

För att undersöka hur upplevelser av krigstrauma påverkar psykisk hälsa och pro-sociala tendenser har vi utfört en experimentell studie bland flyktingar från Syrien och Irak. Konflikterna i Syrien och Irak under 2010-talet är mycket komplexa, med ett stort antal etniska och politiska grupper involverade. En gemensam nämnare i dessa konflikter är emellertid att de delar den arabiska majoritetsbefolkningen baserat på etnoreligiös tillhörighet. En av de mest dominanta skiljelinjerna är den mellan sunni- och shiaaraber. I Syrien strider Assads alawitiska militär jämte Hizbollah och andra shiitiska miliser mot oppositionsstyrkor som är övervägande sunniarabiska. I Irak samarbetar den shiadominerade regeringen och deras militära styrkor med miliser, som till största delen består av shiaaraber, i striderna mot oppositionskrafter som domineras av sunniaraber. I generella termer är de huvudsakliga samhälleliga skiljelinjerna som synliggjorts av krigen baserade på religion (sunni- och shiamuslimer), ideologi (regimkritiska kontra regimpositiva grupper) och etnicitet (araber, kurder, med flera). Vi har valt att fokusera på etnoreligiösa skillnader (sunniaraber och shiaaraber) eftersom detta möjliggjorde ett test av tidigare teoribildning angående prosocialt beteende mot in- och utgrupper. Vi ville jämföra våra deltagares beteende gentemot en utgrupp (shiaaraber) med deras beteende gentemot den egna gruppen (sunniaraber). För att garantera att samma grupper utgjorde in- och utgrupp för alla våra deltagare inkluderade vi bara sunniarabiska flyktingar i studien.

Studien utfördes i Sverige och i Turkiet. Turkiet är det land i regionen som har den största flyktingpopulationen, medan Sverige är ett av de länder i Europa som tagit emot flest flyktingar. Genom att utföra samma experiment parallellt i båda dessa länder kunde vi få ett diversifierat urval, med flyktingar som flytt över gränsen och stannat i Turkiet, såväl som flyktingar som fortsatt vidare till Europa. Genom att använda fältexperiment genomförda på flera platser samtidigt kan vi kontrastera ett sammanhang som är avlägset från konflikten (Sverige) med ett sammanhang som ligger i nära anknytning till konfliktzonen (Turkiet), och därmed undersöka effekten av krigstrauma under olika värdlandsförhållanden. Utöver det geografiska avståndet skiljer sig Sverige och Turkiet åt när det gäller politik (t.ex. graden av demokrati

och korruption, graden av samhälleligt hot), normer (t.ex. normer om jämlikhet, rättvisa och ömsesidig tillit) och etnoreligiösa grupper (t.ex. storleken av flyktingpopulationen, religiös och kulturell likhet mellan värdland och ursprungsland).

Studiens genomförande

Syriska och irakiska flyktingar bosatta i Sverige och Turkiet fick delta i en serie experimentella spel som framtagits för att bedöma tillit och preferenser för resursfördelning. Interaktionspartnern i dessa spel presenterades slumpvis som antingen sunniarab eller shiaarab. Vi mätte även grad av utsatthet för krigstrauma och psykologiska reaktioner på traumat (dvs. posttraumatisk stress).

Projektet godkändes av Etikprövningsnämnden i Uppsala i maj 2016 (Dnr 2016/189). Förändringar från den ursprungliga beskrivningen godkändes i maj 2017. Den här typen av studier är sällsynta på grund av utmaningarna med att utföra det nödvändiga fältarbetet. I Turkiet ägde fältarbetet rum i staden Konya med omnejd, där ett team bestående av fyra assistenter är bosatta och där en hög andel flyktingar från Mellanöstern bor i urbana miljöer. I Sverige är flyktingbefolkningen mer utspridd och vårt fältarbete ägde därför rum i ett antal olika städer, bland annat Malmö, Helsingborg, Halmstad, Borgholm och Uppsala. En högre andel av flyktingarna i det svenska urvalet var medborgare i värdlandet (39%) eller hade permanent uppehållstillstånd (49%) jämfört med flyktingarna i Turkiet (14% respektive 6%). Vidare hade en större andel av flyktingarna i Turkiet tillfälligt uppehållstillstånd (63%) och var asylsökande (11%) jämfört med flyktingarna i Sverige (9% respektive 2%). Fältassistenter i båda länderna har arabiska som modersmål och har omfattande erfarenhet av att utföra liknande studier under handledning av projektledaren. Alla fältassistenter har själva en bakgrund som flyktingar. Teamets sammansättning garanterade därmed en hög grad av kulturell förståelse och känslighet för deltagarnas bakgrund och erfarenheter.

Båda teamen använde samma metod för att rekrytera deltagare till studien. Vår erfarenhet är att de flesta vi tog kontakt med var villiga att delta efter att vi etablerat ett förtroende hos lokala nyckelpersoner. På varje datainsamlingsplats kontaktade vi först välkända och väl ansedda individer och familjer. Med hjälp av dessa nyckelpersoner identifierade vi initiala deltagare som vi sedan tog kontakt med. Efter att ha kontaktat dessa individer och fått deras samtycke att delta i studien utförde fältassistenter experimentet i deltagarnas eget hem. Studien använde ett så kallat

snöbollsurval där existerande deltagare rekryterar ytterligare deltagare från sitt sociala nätverk. Eftersom alla våra fältassistenter är studenter innehåller urvalet en övervikt av yngre och högtbildade deltagare.

Informerat samtycke erhöles både muntligt och skriftligt innan deltagarna inledde sitt deltagande i studien. Deltagarna informerades om att de när som helst kunde avbryta studien. Deltagande i studien var helt anonymt och ingen data som kan användas för att identifiera deltagarna samlades in. All data samlades in online med hjälp av mjukvaruprogrammet Qualtrics och lagrades direkt på Uppsala universitet.

Mätmetoder

Vi utförde ett kontrollerat, randomiserat experiment där vi experimentellt varierade gruppidentiteten hos interaktionspartnern som antingen sunniarab eller shiaarab. Med andra ord blev deltagarna slumpvis placerade i en av två identiska situationer där de antingen interagerade med en person som presenterades som en sunniarab (en ingrupsmedlem) eller med en person som presenterades som en shiaarab (en utgrupsmedlem). Om deltagarnas beteende skiljer sig åt mellan dessa två olika situationer kan man dra slutsatsen att detta *orsakats* av interaktionspartnerns gruppidentitet. Eftersom placeringen i den ena eller den andra situationen är slumpmässig och övriga variabler är konstanthållna, kan vi utesluta alternativa förklaringar till observerade skillnader i beteende mellan de olika situationerna. Deltagarna ombads fatta beteendemässiga beslut med riktiga monetära utfall. Detta gör det möjligt för oss att dra slutsatser om människors faktiska beteenden och val, inte bara deras generella attityder mot andra.

Tillitsspel

I det här spelet fick deltagarna utföra en uppgift som kallas "single-shot trust game" (hädanefter "tillitsspel") - ett validerat mått av tillit (Berg, Dickhaut & McCabe 1995; Stanley m.fl. 2011). Deltagarna informerades i början av spelet om att de skulle få behålla de pengar de tjänade in under uppgiften och att de val de gjorde var helt anonyma. I uppgiften tilldelades de 20 SEK/TRY¹ och ombads bestämma hur stor del av summan de ville dela med sin slumpvis utvalda interaktionspartner. Spelet är konstruerat så att ju mer man delar med sin partner, desto mer pengar kan man

---

1 SEK avser svenska kronor och TRY avser turkiska lira.

potentiellt tjäna. Att dela pengarna med sin partner kräver dock *tillit*, eftersom partnern kan välja att behålla alla pengar för sig själv. Med andra ord, summan man väljer att dela med sin partner är en indikation på hur mycket man litar på den andra. Som nämnts ovan presenterades interaktionspartnern slumpvis som antingen en sunniarabisk flykting eller en shiaarabisk flykting. Deltagarna själva var alla sunniarabiska flyktingar (se bilaga för en mer detaljerad beskrivning av tillitsspelet).

Resursfördelningspel

I nästa spel ville vi ta reda på huruvida upplevelser av krigstrauma påverkade deltagarnas vilja att fördela resurser i enlighet med normer om jämlikhet och/eller altruism. För att undersöka detta fick deltagarna medverka i ett resursfördelningsspel ("Equality Equivalence Task") (Kerschbamer 2015). Denna uppgift presenterades direkt efter tillitsspelet och följde samma experimentella design, med den andras gruppsidentitet slumpvis presenterad som sunniarab eller shiaarab. De två spelen anpassades till varandra, så att en deltagare som tidigare hade interagerat med en sunniarab i tillitsspelet fortsatte att interagera med en sunniarab i resursfördelningspelet. Deltagarna informerades om att de nu skulle utföra en ny uppgift med en annan slumpvis vald interaktionspartner som tillhör samma etnoreligiösa grupp som i den tidigare uppgiften (t.ex. "Du kommer nu att interagera med en sunniarabisk flykting"). De ombads sedan fördela pengar mellan sig själv och interaktionspartnern. I varje scenario fick de två alternativ för fördelningen. Ett av dessa alternativ var alltid en jämlik fördelning (18 SEK/TRY var), medan det andra alternativet var asymmetriskt, med olika utdelning för dem själva och den andra. Se Tabell 1 för samtliga fördelningsalternativ.

Tabell 1. Alternativ resursfördelningspel

Fyra val presenterades för deltagarna som tilldelades en partner som sades vara antingen en ingrupsmedlem (sunniarab) eller en utgrupsmedlem (shiaarab).

Frågan som ställdes var: Du har slumpvis matchats med en sunniarabisk/shiaarabisk flykting. Du kommer nu fördela pengar mellan dig och denna person. Välj det alternativ du föredrar.

Fördelaktig ojämlikhet*

Du 18 SEK/TRY, Andra personen 18 SEK/TRY

Du 12 SEK/TRY, Andra personen 0 SEK/TRY

Du 18 SEK/TRY, Andra personen 18 SEK/TRY

Du 24 SEK/TRY, Andra personen 0 SEK/TRY

Ofördelaktig ojämlikhet*

Du 18 SEK/TRY, Andra personen 18 SEK/TRY

Du 12 SEK/TRY, Andra personen 36 SEK/TRY

Du 18 SEK/TRY, Andra personen 18 SEK/TRY

Du 24 SEK/TRY, Andra personen 36 SEK/TRY

* Visades inte för deltagarna.

Källa: eget forskningsmaterial

Genom att analysera mönstret av de val som deltagarna gjorde i fördelningsspelet kunde vi avgöra vilka preferenser för resursfördelning som låg bakom deras val. Försökte de konsekvent fördela pengarna så jämnt som möjligt (så kallad "motvilja mot ojämlikhet")? Försökte de genomgående maximera utdelningen för sin interaktionspartner, utan att bry sig om sin egen utdelning (så kallad "altruistisk" strategi)? Eller försökte de konsekvent maximera sin egen utdelning (så kallad "självisk" strategi)? Deltagarnas val gjorde det möjligt för oss att urskilja mönster och därmed förstå deltagarnas underliggande preferenser för resursfördelning (se bilaga för samtliga möjliga strategier för resursfördelning).

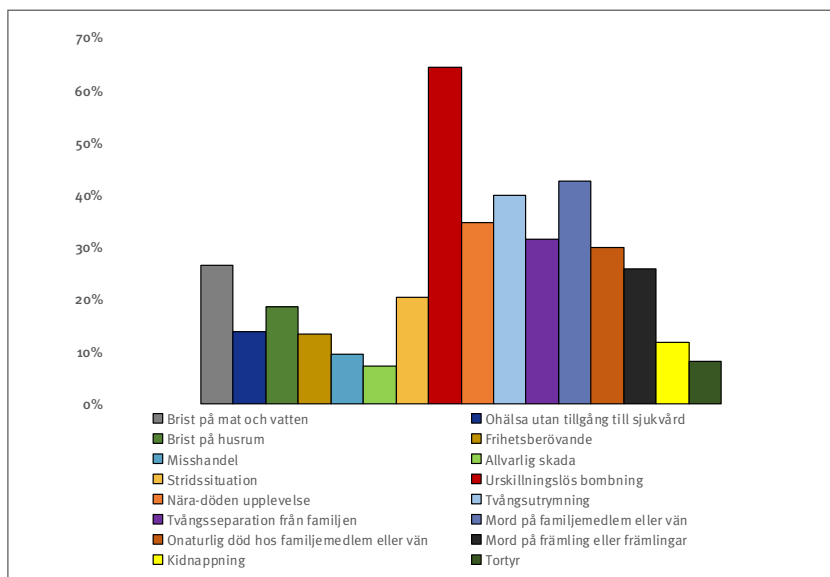
Posttraumatisk stress

Posttraumatisk stress mättes med den civila versionen av PTSD Checklist (PCL-C). (Lang & Stein 2005; Lang m.fl. 2012). I denna checklista ombads deltagaren att uppskatta till vilken grad de upplevde sex olika symptom på en skala mellan 1–5, där 1 står för "inte alls" och 5 står för "extremt mycket". Exempelfrågor inkluderade "Upprepade, störande, och oönskade minnen av den stressfyllda erfarenheten" och "Känna sig avlägsen eller avskuren från andra människor". Poängen från de olika svaren summerades sedan och bildade ett index från 1–30. Höga värden tyder på mer posttraumatisk stress. Ett värde på 14 eller mer ses ofta som indikativt för posttraumatiskt stressyndrom (PTSD).

Upplevelse av krigstrauma

Upplevelser av traumatiska händelser mättes med hjälp av del 1 av Harvard Trauma Questionnaire (HTQ: Mollica, Caspi-Yavin, Bollini, Truong, Tor, & Lavelle 1992). Versionen av HTQ som användes i studien innehåller en checklista med 16 traumatiska händelser som är relevanta för syriska och irakiska flyktingar. Dessa inkluderade brist på mat och vatten, ohälsa utan tillgång till sjukvård, brist på husrum, frihetsberövande, misshandel, allvarlig skada, stridsituation, urskillningslös bombing, nära-döden upplevelse, tvångsutrymning, ofrivillig separation från familjen, mord på familjemedlem eller vän, onaturlig död hos familjemedlem eller vän, mord på främling eller främlingar, kidnappning och tortyr. Deltagarna ombads ange om de upplevt någon eller några av dessa händelser innan de kom till Sverige/Turkiet. De var inte begränsade när det gäller antalet händelser de kunde välja. Andelen deltagare som upplevt de olika händelserna kan ses i Figur 1.

Figur 1. Andel av deltagarna som utsatts för olika traumatiska upplevelser (Sverige och Turkiet)

Källa: egna beräkningar

Vi klassificerade deltagarna baserat på graden av upplevt krigstrauma med hjälp av latent klassanalys, en statistisk analys som klassificerar individer i olika grupper, eller ”klasser”, baserat på hur de svarar på ett antal frågor (Hagenaars & McCutcheon 2002). Deltagarna delades in i två grupper: ”hög upplevelse av trauma” och ”låg upplevelse av trauma”. En detaljerad beskrivning av den latent klassanalysen finns i bilagan.

Urval

Vårt urval består av 777 deltagare boende i Sverige och Turkiet. Av dessa är 694 (89%) sunniarabiska flyktingar, och det är dessa 694 deltagare som inkluderats i analyserna och statistiken som ligger till grund för denna rapport. Det svenska urvalet består av 316 deltagare och det turkiska urvalet av 378 deltagare. Båda urvalen innehåller en majoritet av män från övervägande urbana områden i Syrien. Majoriteten av deltagarna lämnade sitt ursprungsland mellan 2012–2015 och de flesta har minst 12 års skolgång. Urvalen är välmatchade när det gäller alla demografiska variabler utom ålder och ursprungsland. Deltagarna i det turkiska urvalet är överlag yngre med en medianålder på 18–24 år, medan medianåldern i det svenska urvalet är 35–44 år. Vidare består det svenska urvalet nästan uteslutande av flyktingar från Syrien (96%), medan det turkiska urvalet består av en något lägre andel syriska flyktingar (80%). Vi kontrollerar för effekten av ålder, kön, ursprungsland och år i värdlandet i alla relevanta analyser i denna rapport. Demografiska detaljer för båda urvalen redovisas i Tabell 2.

Tabell 2. Demografiska detaljer i de svenska och turkiska urvalen

	Sverige	Turkiet
Antal deltagare	316	378
Andel Kvinnor	33%	38%
Åldersgrupp		
18-24	16%	55%
25-34	33%	25%
35-44	19%	9%

	Sverige	Turkiet
45-54	14%	6%
55-64	15%	5%
65-74	2%	1%
75-84	1%	0%
85+	1%	0%
Från Syrien	96%	80%
Urban ursprungsmiljö	85%	69%
Utbildning		
Ingen formell utbildning	1%	5%
< 6 år	3%	6%
6 år	9%	11%
9 år	18%	9%
12 år	18%	22%
>12 år	51%	47%
Median för år i värdlandet	6	5

Källa: egna beräkningar

Begränsningar

Att mäta tillit och altruism med experimentella spel har naturligtvis både för- och nackdelar. Den huvudsakliga nackdelen är att tillit och altruism i praktiken är mer komplext än ett enkelt beslut om hur pengar skall fördelas. Det finns dock betydande fördelar med att använda experimentella spel för att mäta komplexa sociala fenomen som tillit. För det första är ett beteendemässigt mått som tillitsspelet mindre känsligt för det som brukar kallas social önskvärhetsbias, det vill säga tendensen hos personer att visa upp en överdrivet positiv bild av sig själv när de svarar på frågor i en intervju eller ett frågeformulär. Om en grupp individer till exempel tillfrågas till vilken grad de litar på andra så kommer de flesta att svara att de litar på andra till en väldigt hög grad. Men om tillit mäts som ett beteende, särskilt om detta beteende har betydelsefulla konsekvenser för individen, som förlust eller vinst av pengar, så minskar risken för social önskvärhetsbias väsentligt. Dessutom tillåter experimentella spel användandet av subtila manipulationer av situationen, som

att ändra gruppidentiteten hos interaktionspartnern. Sådana experimentella manipulationer gör det möjligt att mäta hur dessa förändringar av situationen påverkar beteendet. Därmed kan man dra kausala slutsatser, som att undersöka hur gruppidentitet *påverkar* tillit.

Ytterligare en begränsning gäller den tvärkulturella validiteten av resultaten. Medan jämförelsen mellan de svenska och turkiska urvalen möjliggör en initial undersökning av hur värdländer påverkar utvecklandet av posttraumatisk stress och prosocialitet, kan resultaten i sin nuvarande form inte användas för att dra sådana slutsatser utanför de svenska och turkiska sammanhangen. Urvalen kan inte heller anses vara representativa urval av den totala populationen av flyktingar i Sverige och i Turkiet. Man bör därför vara försiktig med att dra slutsatser angående de absoluta nivåerna av posttraumatisk stress, tillit eller preferenser för resursfördelning (som hur stor andel av de syriska och irakiska flyktingar i Sverige/Turkiet som lider av posttraumatisk stress/litar på andra/har en preferens för att fördela resurser på ett jämlikt sätt etc.). Vi drar därför inga sådana slutsatser i denna rapport.

Det är värt att notera ett antal skillnader mellan de turkiska och svenska deltagarna, särskilt då vi är intresserade av värdlandets effekt på prosociala tendenser. Då det kostar betydligt mer att emigrera till Sverige än till Turkiet är det möjligt att flyktingar i Sverige och i Turkiet tillhör olika skikt av populationen av syriska/irakiska flyktingar, vilket innebär att det kan finnas systematiska skillnader mellan de svenska och turkiska deltagarna när det gäller exempelvis socioekonomisk status. Detta utgör en alternativ förklaringsmodell till de observerade skillnaderna i resultat mellan de svenska och turkiska urvalen. En annan relaterad begränsning är att det verkliga värdet av summorna som användes i de svenska och turkiska urvalen inte är identiska. Arton TRY är jämförbart med 30 SEK (snarare än 18 SEK, vilket var summan som användes i det svenska urvalet). Medan 18 TRY var nog för att köpa en billig måltid på en snabbmatsrestaurang i Turkiet vid studiens utförande så skulle 18 SEK bara räcka till att köpa en läsk på ett motsvarande ställe i Sverige. Det verkliga värdet av summorna som användes i det turkiska urvalet var därför betydligt högre, vilket höjer insatsen för att göra ett jämlikt eller ojämnt val i de experimentella spelen. Denna begränsning kan enkelt åtgärdas i framtida studier genom att anpassa summorna efter deras verkliga värde i de olika länderna. I denna studie utgör detta dock en möjlig alternativ förklaring till skillnaderna i resultat mellan de svenska och turkiska urvalen.

För att så långt som möjligt motverka effekten av dessa begränsningar kontrollerar vi för en lång rad demografiska variabler i våra statistiska analyser som ålder, kön, ursprungsland, socioekonomisk status och år i vädlandet. Detta reducerar risken för att skillnader i resultat, mellan de svenska och turkiska urvalen, beror på demografiska skillnader, betydligt. Det kan i detta sammanhang vara värt att notera att om skillnader i resultat mellan urvalen hade berott på demografiska skillnader, skulle inkluderandet av kontrollvariabler försvaga resultaten. Resultaten visar emellertid tvärtom, att inkluderandet av kontrollvariabler *stärker* och förtydligar resultaten. Vi gör därför bedömningen att det är osannolikt att våra resultat kan förklaras av demografiska skillnader som ålder, ursprungsland eller socioekonomisk status, mellan de svenska och turkiska urvalen.

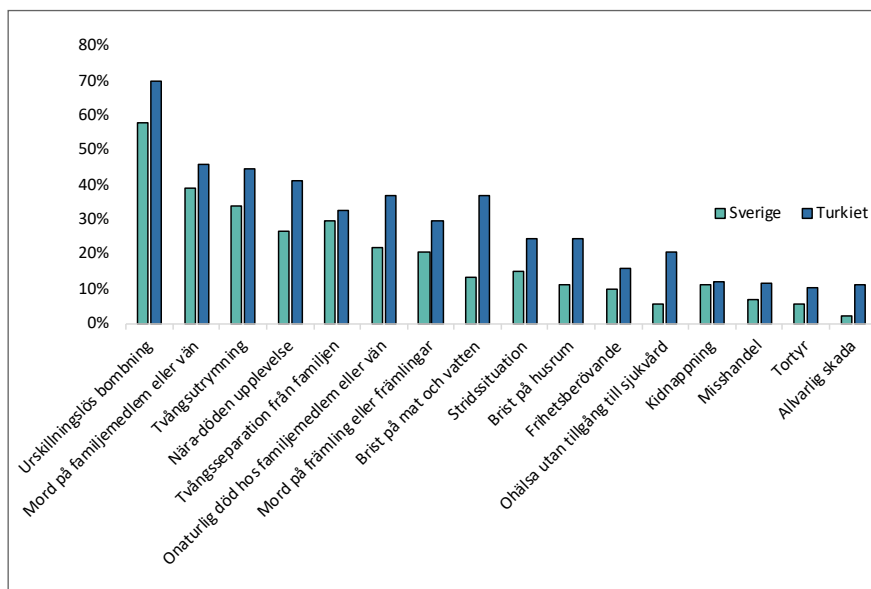
4. Resultat

Vi inleder med att redovisa resultaten gällande erfarenhet av trauma och de psykologiska reaktionerna på trauma. Därefter presenterar vi resultaten från de experimentella spelen – tillitsspelet och resursfördelningsspelet – för att förstå hur erfarenhet av krigstrauma såväl som interaktionspartnerns gruppidentitet påverkar prosociala tendenser i Sverige och i Turkiet.

Upplevelse av krigstrauma

Både det svenska och det turkiska urvalet vittnade om höga nivåer av trauma, 95% av deltagarna rapporterade att de upplevt åtminstone en traumatisk händelse. Deltagarna i det turkiska urvalet hade dock upplevt en ännu högre grad av trauma än deltagarna i det svenska urvalet. Andelen deltagare i procent som upplevt olika traumatiska händelser i de svenska och turkiska urvalen kan ses i Figur 2.

Figur 2. Andel av deltagarna som utsatts för olika traumatiska upplevelser

Källa: egna beräkningar

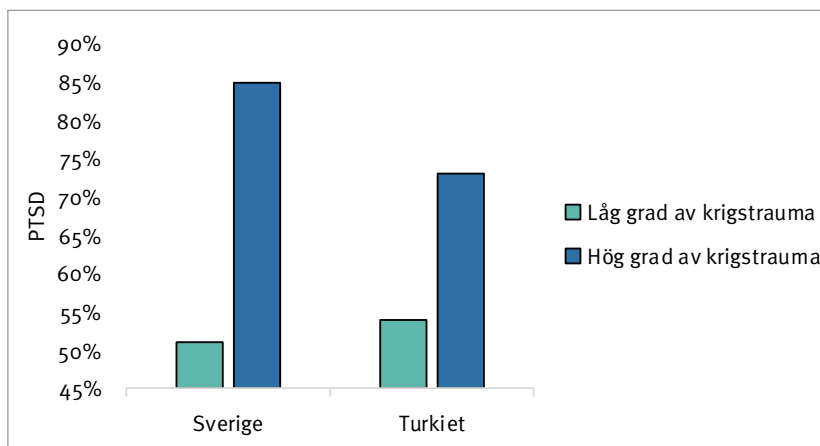

Psykologiska reaktioner på trauma

Deltagarna led överlag av en väldigt hög grad av posttraumatisk stress (PTS), 64% av det totala urvalet rapporterade symptom som ofta ses som indikativt för posttraumatiskt stressyndrom (PCL-C ≥ 14). Prevalensen för posttraumatisk stress var, föga förvånande, högre bland deltagare som upplevt en hög grad av krigstrauma (77%), jämfört med de som upplevt en relativt lägre grad av traumatiska händelser (57%).

Även om deltagarna i det turkiska urvalet upplevt en högre grad av traumatiska händelser än deltagarna i det svenska urvalet, var graden av posttraumatisk stress lika hög i de två urvalen. Vidare var *effekten* av krigstrauma på utvecklandet av posttraumatisk stress starkare i det svenska urvalet än i det turkiska (se Figur 3 för en illustration av denna effekt).

Figur 3. Andel av deltagarna med posttraumatiska symptom som tyder på PTSD beroende på om de utsatts för låg respektive hög grad av krigstrauma

Källa: egna beräkningar

Sammantaget tyder dessa resultat på att deltagarna i det svenska urvalet visar en större benägenhet och känslighet för att utveckla posttraumatisk stress till följd av traumatiska krigsupplevelser, jämfört med motsvarande grupper i Turkiet. Det

är viktigt att notera att detta inte innebär att den allmänna förekomsten av post-traumatisk stress var högre i Sverige än i Turkiet, utan snarare att sannolikheten att utveckla posttraumatisk stress *som ett resultat av traumatiska krigsupplevelser* var större i Sverige än i Turkiet.

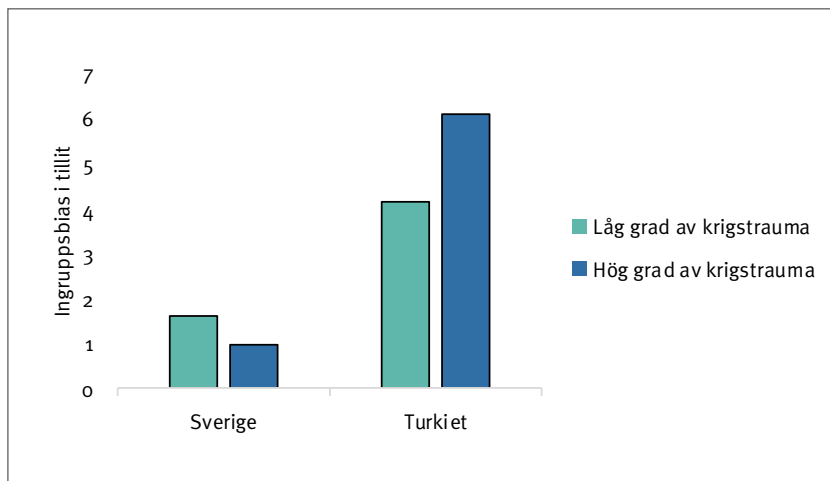
Dessa är de omedelbara psykologiska konsekvenserna av upplevelser av krigstrauma, men hur påverkar sådana traumatiska erfarenheter interaktionen med andra? Vilka konsekvenser får det för den sociala tilliten, altruismen, och synen på rättvisa? Och skiljer sig dessa tendenser åt beroende på om de riktas mot en ingrupps- eller utgruppsmedlem? Resultaten från våra experimentella spel kan bidra till ökad förståelse för dessa frågor.

Tillitsspel

I detta spel var vi intresserade av 1) huruvida nivån av tillit skilde sig beroende på om interaktionspartnern presenterades som en sunniarab eller en shiaarab 2) om erfarenheten av krigstrauma påverkade den sociala tilliten och 3) om de svenska och turkiska urvalen skilde sig åt. Vi har utfört en variansanalys (ANOVA) där vi undersökt hur interaktionspartnerns gruppidentitet, graden av upplevt krigstrauma och värdland påverkar tillit. I analysen kontrollerar vi för ålder, kön, ursprungsland och antal år i värdlandet.

Resultaten från analysen visar att deltagarna generellt delade mer pengar med en tänkt sunniarabisk partner än med en shiaarabisk partner. Med andra ord, de litade mer på människor från sin egen grupp än de som tillhörde en rivaliserande grupp. Det finns dock ett par skillnader mellan de svenska och turkiska urvalen. För det första var deltagarna i det svenska urvalet generellt mer tillitsfulla än deltagarna i det turkiska urvalet, oavsett interaktionspartnerns gruppidentitet. För det andra skilde deltagarna i det turkiska urvalet mer mellan in- och utgruppsmedlemmar jämfört med deltagarna i det svenska urvalet (se Figur 4). Slutligen fann vi att medan en hög grad av krigstrauma är förknippat med en högre grad av ingruppsbias i det turkiska urvalet, så är krigstrauma förknippat med en något *lägre* grad av ingruppsbias i det svenska urvalet (se Figur 4). Högre värden i figuren tyder på en högre grad av ingruppsbias (för en detaljerad beskrivning av hur ingruppsbias i tillit räknades ut se bilaga).

Figur 4. Grad av ingrupsbias i tillit hos deltagare som utsatts för låg respektive hög grad av krigstrauma

Källa: egna beräkningar

För att sammanfatta resultaten när det gäller tillit så litade deltagarna mer på ingrupsmedlemmar än på medlemmar av en rivaliserande utgrupp och denna tendens var starkare i det turkiska urvalet än i det svenska. Vidare, medan erfarenhet av krigstrauma ledde till en högre grad av ingrupsbias i det turkiska urvalet ledde krigstrauma till en något *lägre* grad av ingrupsbias i tillit i det svenska urvalet.

Preferenser för resursfördelning

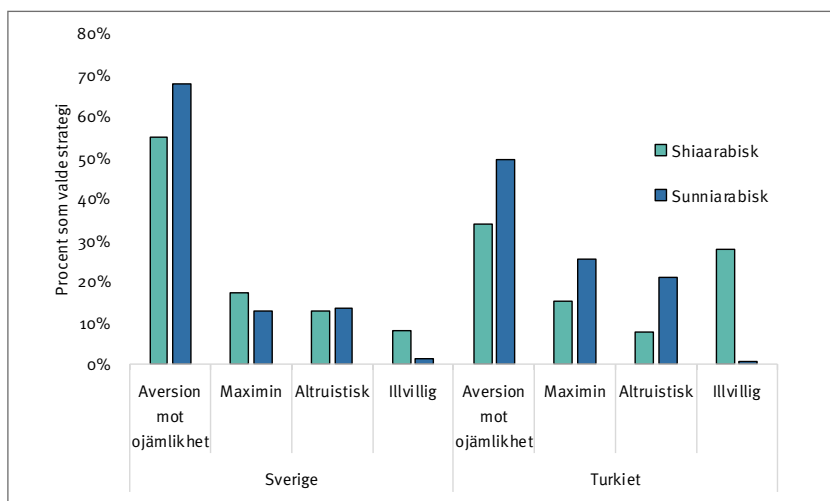
Bland de svenska såväl som de turkiska deltagarna var strategin att genomgående dela pengarna lika mellan sig själv och den andra ("aversion mot ojämlikhet") den vanligaste. Näst vanligast var att notera vem som riskerar att få minst pengar i utbytet och maximera utdelningen för den parten – i princip att säkerställa en högre utdelning för den "sämst ställda" ("maximin"). Den tredje vanligaste strategin var en altruistisk strategi som innebar att genomgående välja högsta möjliga utdelning för den andra parten, även om det var på bekostnad av ens egen utdelning ("altruistisk"). Den fjärde vanligaste strategin var att maximera skillnaden mellan ens egen vinst och den andras vinst till förmån för en själv, även i fall där detta innebar en lägre utdelning för en själv ("illvillig"). Någon av dessa fyra strategier (aversion mot ojämlikhet, maximin, altruistisk och illvillig) användes av 94% av deltagarna

i det svenska urvalet och 90% av deltagarna i det turkiska urvalet. De övriga fem strategierna var betydligt ovanligare.

Även här fanns emellertid skillnader mellan de svenska och turkiska urvalen. Deltagarna i det svenska urvalet fördelade i högre utsträckning pengarna jämlikt (61%) jämfört med deltagarna i det turkiska urvalet (42%). Deltagarna i det turkiska urvalet valde däremot oftare en illvillig strategi (14%) jämfört med deltagarna i det svenska urvalet (5%). Se Figur 5 för en grafisk illustration av resultaten.

Valet av strategi skilde sig även beroende på om den tänkta interaktionspartnern tillhörde den egna gruppen (sunniarab) eller den rivaliserande gruppen (shiaarab). En illvillig strategi var vanligare när interaktionspartnern var shiaarab (19%) jämfört med om partnern var sunniarab (1%). Däremot var deltagarna mer benägna att välja jämlik fördelning (57%) eller altruistisk fördelning (18%) om interaktionspartnern var sunniarab, jämfört med om partnern var en shiaarab (43% respektive 10%). Tendensen att välja en mer jämlik eller altruistisk fördelning för ingrupsmedlemmar, och en mer illvillig fördelning för utgrupsmedlemmar, var betydligt starkare i det turkiska urvalet jämfört med det svenska. Se Figur 5 för en grafisk illustration av resultaten.

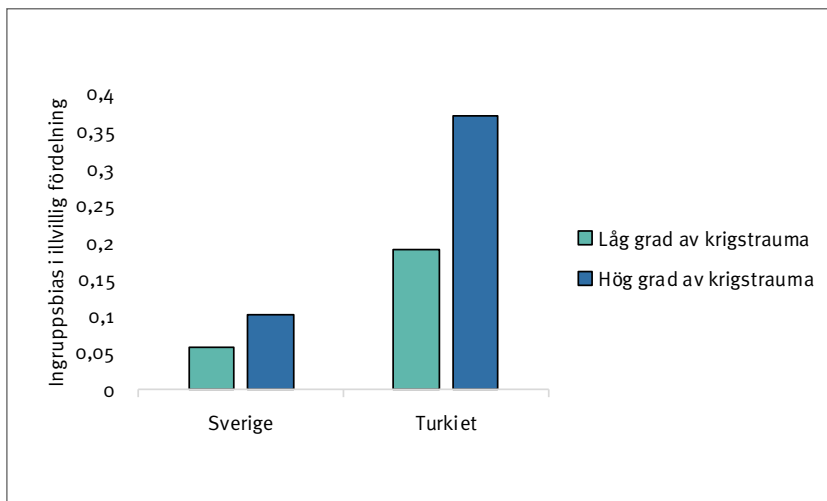
Figur 5. Preferenser för resursfördelning beroende på interaktionspartnern var sunniarab (ingrupp) eller shiaarab (utgrupp)

Källa: egna beräkningar

Slutligen syntes effekten av upplevt krigstrauma i första hand när det gällde en illvillig fördelning (maximerande av skillnaden mellan ens egen vinst och den andras vinst till förmån för en själv, även om detta innebar en lägre utdelning för en själv). En hög grad av traumatiska upplevelser ledde till en högre grad av ingrupsbias i illvillighet, och denna tendens var betydligt starkare i det turkiska urvalet än i det svenska (se Figur 6).

Figur 6. Andel som valde "illvillig fördelning" bland deltagare som utsatts för en låg respektive hög grad av krigstrauma

Källa: egna beräkningar

Resultaten gällande tillit och resursfördelning var väldigt tydliga och konsistenta. Det huvudsakliga mönstret visar att (1) deltagarna uppvisade en preferens för ingrupsmedlemmar när det gällde tillit och en jämlik/altruistisk fördelning av resurser, (2) denna tendens var starkare bland deltagare i det turkiska urvalet jämfört med deltagare i det svenska urvalet och (3) erfarenhet av krigstrauma ledde till en högre grad av ingrupsbias i Turkiet än i Sverige.

5. Slutsatser

Syfte och sammanfattning av resultat

Det första syftet med denna studie var att undersöka de psykologiska konsekvenserna av upplevelser av krigstrauma. Det andra syftet var att undersöka hur krigstrauma påverkar hur flyktingar fungerar socialt.

De huvudsakliga resultaten från studien kan sammanfattas i två punkter: (1) de syriska och irakiska flyktingarna i det svenska urvalet uppvisade en starkare tendens och större känslighet för posttraumatisk stress till följd av traumatiska krigsupplevelser, jämfört med motsvarande grupper i det turkiska urvalet; (2) medan erfarenhet av trauma ledde till mer sektarism och ingrupsbias bland de turkiska flyktingarna, verkade det inte ha samma påverkan på sektarism bland deltagarna i det svenska urvalet.

Teoretisk relevans

Tidigare forskning på området har tecknat en överraskande positiv bild av hur krigstrauma påverkar individens sociala beteende (Bauer m.fl. 2016). Enligt dessa studier förefaller krigstrauma öka prosocialt beteende och samarbete, särskilt när det gäller deltagande i den lokala gemenskapen, medborgerligt engagemang och altruism gentemot sina landsmän (se t.ex. Bauer m.fl. 2016; Gilligan m.fl. 2014; Voors m.fl. 2012). Psykologisk forskning har emellertid visat att erfarenhet av långvarigt krigsrelaterat våld kan leda till det som har kallats "belägringsmentalitet" (siege mentality) (Bar-Tal & Antebi 1992), exkluderande politiska attityder (Canetti-Nisim m.fl. 2009) och känslomässig förhärdning ('hardening of the heart') (Hirsch-Hoefler m.fl. 2016).

Resultaten från den föreliggande studien tyder på att denna motsättning till stor del beror på att man inte har tagit hänsyn till att erfarenhet av krigstrauma kan ha olika påverkan på människors prosociala tendenser beroende på om de riktas mot ingrups- eller utgrupsmedlemmar (se Bauer m.fl. 2016; Hall & Kahn 2019). Krig

och konflikter mellan länder och grupper har ofta en förenande effekt på ingruppen. Stödet för nationens eller gruppens ledare stärks (“rally around the flag”) (Baker & Oneal 2001) och sammanhållningen inom gruppen ökar (Sherif m.fl. 1961) vilket leder till ökad tillit och samarbetsvilja inom gruppen. Detta innebär dock inte per automatik en prosocial inställning gentemot individer som tillhör andra grupper. Våra resultat tyder på att så inte är fallet utan att erfarenhet av krigstrauma ofta leder till en högre grad av ingrupsbias när det gäller prosocialitet.

Relationen mellan upplevelser av krigstrauma och socialt ingrupsbias tycks dock se olika ut bland flyktingar beroende på värdland. Bland flyktingarna i vårt turkiska urval var erfarenhet av krigstrauma relaterat till en högre grad av socialt ingrupsbias, medan så inte var fallet bland flyktingarna i Sverige. Å andra sidan hade erfarenhet av krigstrauma ett starkare samband med posttraumatisk stress i Sverige, jämfört med Turkiet. Konsekvenserna av krigstrauma tycks därmed ta olika vägar i de två nationella kontexter vi undersökte. I Turkiet ledde erfarenhet av trauma till mer sektarism och diskriminering, medan det i Sverige först och främst ledde till utveckling av posttraumatisk stress. Utifrån studiens resultat går det inte att dra några säkra slutsatser om bakomliggande förklaringar till skillnaderna. Vi kan dock försöka förstå och tolka skillnaderna utifrån det vi vet om dessa länder. En central faktor som kan förklara skillnader när det gäller utvecklandet av posttraumatisk stress är känslan av tillhörighet som är kopplad till kulturell och geografisk närhet. Medan det finns betydande kulturella skillnader mellan Syrien och Turkiet, så har dessa två länder mer gemensamt än Syrien och Sverige. De har samma majoritetsreligion (islam) och tillhör kulturella områden som har mer gemensamt än Syrien och Sverige. Exempel på sådana kulturella koder inkluderar vikten av gästfrihet, relativt mindre fokus på formella sociala interaktioner (jämfört med norra Europa och Sverige) och en större social acceptans för att uttrycka patriotiska och nationalistiska åsikter.

Vår tolkning av resultaten gällande posttraumatisk stress är att den högre graden av tillhörighet och geografisk och kulturell närhet bland deltagarna i Turkiet kan begränsa posttraumatiska stresssymptom bland traumatiserade flyktingar i Turkiet. Syriska flyktingar som bor i Sverige kan däremot tänkas uppleva sig mer frånkopplade från sitt kulturella sammanhang och en större brist på tillhörighet till värdssamhället, vilket kan förvärra och påskynda utvecklingen av posttraumatisk stress.

Andra tänkbara förklaringar till skillnaderna mellan deltagarna i det svenska och det turkiska urvalet är att deltagarna i det svenska stickprovet var äldre än deltagarna i det turkiska urvalet, och att en högre andel i det svenska urvalet var från Syrien. Det är därmed möjligt att äldre flyktingar, eller flyktingar från Syrien, är mer benägna att utveckla posttraumatiska stresssymptom som ett resultat av sina traumatiska upplevelser, jämfört med yngre flyktingar från Irak. Vi ser dock denna tolkning som osannolik eftersom våra robusthetskontroller visar att resultaten tvärtom stärks när vi kontrollerar för ålder, eller begränsar analysen till att enbart innehålla syriska flyktingar (se bilaga för en mer detaljerad beskrivning av analyserna). En annan tänkbar förklaring är att psykisk ohälsa är mindre stigmatiserat i Sverige, vilket skulle kunna göra individer boende i Sverige både mer medvetna om, och mer benägna att rapportera, sina stresssymptom. Framtida forskning bör undersöka dessa möjliga alternativa mekanismer.

När det gäller skillnader mellan urvalen i effekten av krigstrauma på prosocialitet är en möjlig tolkning att det är ett resultat av nationella normer om tillit, jämlikhet och samarbete. Från ett tvärkulturellt perspektiv är Sverige ett land med starka normer om jämlikhet och social tillit. Internationella enkätundersökningar, som World Value Survey, placerar genomgående Sverige på den extrema änden när det gäller förekomsten av dessa sociala värderingar. En förklaring till de skillnader vi finner skulle därför kunna vara att flyktingar boende i Sverige till viss del har omfattat dessa värderingar, vilket kan ha motverkat de potentiellt negativa sociala konsekvenserna av upplevelser av krigstrauma. Denna tolkning är förenlig med tidigare forskning utförd av en av denna rapports författare (Hall 2016). Denna studie fann att flyktingar från det bosniska kriget som bodde i Sverige uttryckte mycket mindre stöd för "ethos of conflict" – trossatser som kretsar kring den egna gruppens rättfärdighet – jämfört med liknande grupper som bodde i Bosnien. En annan slutsats från samma studie var att migration tycktes minska graden av etnocentrism; jämfört med personer som bodde kvar i Bosnien omfattade bosniska migranter som bodde i Sverige i betydligt högre grad den multietniska jugoslaviska identiteten. För att bättre kunna förstå och tolka resultaten i såväl denna som tidigare studier på området behövs mer forskning på området, exempelvis genom att kombinera experimentella studier med djupintervjuer och etnografiska observationer in vivo.

Relevans för policy

Utifrån resultaten i denna rapport kan ett par slutsatser dras som är relevanta för svensk integrationspolitik. Att bo i Sverige tycks motverka en del av de negativa effekter krigstrauma kan ha på benägenheten att utveckla sektarism och ingrupsbias, vilket är positivt. Att flyktingarna i det svenska urvalet visade en lägre grad av ingrupsbias innebär emellertid inte att det inte finns spänningar och konflikter mellan olika etniska och religiösa grupper i Sverige. Däremot tycks boende i Sverige öka risken att utveckla posttraumatiska stresssymptom till följd av krigstrauma. Från ett svenskt perspektiv är därmed den huvudsakliga implikationen för policy att mer resurser och insatser behövs för att mildra posttraumatiska stresssymptom bland flyktingar som upplevt krigstrauma. Eftersom kulturell, social och religiös närhet tycks mildra utvecklingen av posttraumatisk stress skulle flyktingars egna föreningar och religiösa samfund eventuellt kunna spela en nyckelroll i dessa ansträngningar.

Avslutande kommentarer

Ökad mobilitet och migration för med sig utmaningar såväl som möjligheter för mottagarländerna. Flyktingar från krigshärjade områden bär med sig smärtsamma minnen av ett traumatiskt förflutet. Om de förblir obehandlade kan sådana traumatiska erfarenheter få förödande konsekvenser, för den traumatiserade individen såväl som för värdsamhället. Från ett samhällsperspektiv är det viktigt att förstå på vilket sätt krigstrauma påverkar individers förmåga att fungera socialt, känna tillit och samarbeta, särskilt gentemot individer som tillhör tidigare rivaliserande grupper som nu förväntas leva sida vid sida i det nya värdsamhället. För att insatser som syftar till att integrera nyanlända flyktingar skall vara effektiva, och främja harmoniska relationer mellan olika flyktinggrupper, bör de vara evidensbaserade och utgå från empirisk forskning. Vår förhoppning är att denna studie kan bidra till detta. Genom att uppmärksamma på vilket sätt erfarenhet av krigstrauma påverkar individers mående, sociala tillit och samarbete kan vi dra nytta av de positiva konsekvenserna av flyktingintegration, och undvika problem med psykisk ohälsa och spända relationer mellan olika flyktinggrupper.

Referenser

American Psychological Association (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders; DSM IV TR*. American Psychological Association, Washington.

Angrist, J. D., & Pischke, J. S. (2008). *Mostly harmless econometrics: An empiricist's companion*. Princeton university press.

Baker, W. D., & Oneal, J. R. (2001). Patriotism or opinion leadership? The nature and origins of the "rally'round the flag" effect. *Journal of Conflict Resolution*, vol. 45, p. 661-687.

Bar-Tal, D., & Antebi, D. (1992) Siege mentality in Israel. *International Journal of Intercultural Relations*, vol. 16, p. 251-275.

Bauer, M., Blattman, C., Chytilova, J., Henrich, J., Miguel, E., & Mitts, T. (2016). Can war foster cooperation? *The Journal of Economic Perspectives*, vol 30, p. 249-274.

Berg, J., Dickhaut, J., & McCabe, K. (1995). Trust, reciprocity, and social history, *Games and Economic Behavior*, vol. 10, p. 122-142.

Canetti-Nisim, D., Halperin, E., Sharvit, K., & Hobfoll, S. E. (2009). A new stress-based model of political extremism: Personal exposure to terrorism, psychological distress, and exclusionist political attitudes. *Journal of Conflict Resolution*, vol. 53, p. 363-389.

Delhey, J., Welzel, C. (2012). Generalizing Trust - How Outgroup-Trust Grows Beyond Ingroup-Trust. *World Values Research*, vol. 5, p. 49-74.

Ehlers, A., & Clark, D. M. (2000). A cognitive model of posttraumatic stress disorder. *Behaviour Research and Therapy*, vol 38, p. 319-345.

Gilligan, M. J., Pasquale, B. J. & Samii, C. (2014). Civil war and social cohesion: Lab-in-the-field evidence from Nepal. *American Journal of Political Science* vol 58, p. 604-619.

Hall, J. (2016). Are Migrants More Extreme Than Locals After War? Evidence From

A Simultaneous Survey of Migrants in Sweden and Locals in Bosnia. *Journal of Conflict Resolution*, vol 60, p. 89-117.

Hall, J., & Kahn, D. T. (2019). Exposure to Wartime Trauma Decreases Positive Emotions and Altruism Toward Rival Out-Groups (But Not Nonrival Out-Groups): A Survey Experiment in a Field Setting Among Syrian Refugees. *Social Psychological and Personality Science*. Online first publication.

Hirsch-Hoefler, S., Canetti, D., Rapaport, C., & Hobfoll, S. E. (2016). Conflict will harden your heart: Exposure to violence, psychological distress, and peace barriers in Israel and Palestine. *British Journal of Political Science*, vol. 46, p. 845-859.

Johnson, H., & Thompson, A. (2008). The development and maintenance of post-traumatic stress disorder (PTSD) in civilian adult survivors of war trauma and torture: A review. *Clinical Psychology Review*, vol 28, p. 36-47.

Kerschbamer, R. (2015). The geometry of distributional preferences and a non-parametric identification approach: The Equality Equivalence Test. *European economic review*, vol 76 p. 85-103.

Krockow, E. M., Takezawa, M., Pulford, B. D., Colman, A. M., Smithers, S., Kita, T., & Nakawake, Y. (2018). Commitment-enhancing tools in Centipede games: Evidencing European-Japanese differences in trust and cooperation. *Judgment and Decision Making*, vol. 13, p. 61-72.

Lang, A. J., & Stein, M. B. Stein. (2005). An abbreviated PTSD checklist for use as a screening instrument in primary care. *Behaviour Research and Therapy*, vol 43, p. 585-594.

Lang, A. J., Wilkins, K., Roy-Byrne, P. P., Golinelli, D., Chavira, D., Sherbourne, C., Rose, R. D., Bystritsky, A., Sullivan, G., Craske, M. G., & Stein, M. B. (2012). Abbreviated PTSD Checklist (PCL) as a guide to clinical response. *General Hospital Psychiatry*, vol 34, p. 332-338.

Lischer, S. (2008). Security and Displacement in Iraq: Responding to the Forced Migration Crisis. *International Security* vol. 33(2), p. 95-119.

Mollica, R. F., Caspi-Yavin, Y., Bollini, P., Truong, T., Tor, S., & Lavelle, J. (1992). The Harvard Trauma Questionnaire: validating a cross-cultural instrument for measuring torture, trauma, and posttraumatic stress disorder in Indochinese refugees. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 180, 111-16.

Nylund, K. L., Asparouhov, T., & Muthén, B. O. (2007). *Deciding on the number of classes in latent class analysis and growth mixture modeling: A Monte Carlo simulation study*. *Structural equation modeling: A multidisciplinary Journal*, 14, 535-569.

Sherif, M., Harvey, O. J., White, B. J., Hood, W. R., & Sherif, C. (1961). *Intergroup Conflict and Cooperation: The Robbers Cave Experiment*. University Book Exchange, Norman, OK.

Stanley, D. A., Sokol-Hessner, P., Banaji, M. R., & Phelps, E. A. (2011). Implicit race attitudes predict trustworthiness judgments and economic trust decisions. *Proceedings of the National Academy of Sciences* vol. 108, p. 7710-7715.

UNHCR (2015). *Global Trends: Forced Displacement in 2014*. UNHCR, Geneva.

Voors, M. J., Nillesen, E. E., Verwimp, P., Bulte, E. H., Lensink, R., & Van Soest, D. P. (2012). Violent conflict and behavior: a field experiment in Burundi. *American Economic Review*, 102, 941-64.

World Health Organization (1992). *ICD 10: Classification of mental and behavioural disorders: Clinical description and diagnostic guidelines*. W.H.O., Geneva.

World Values Survey Association (2009). *World Values Survey: Wave Five*. World Value Survey Association, Stockholm.

Bilaga

Beskrivning av de lokala forskningsteamen

För att kunna genomföra denna studie ägnade vi avsevärd tid åt att bygga relationer med lokala flyktinggrupper. Våra team i båda länder har lång erfarenhet sedan flera år tillbaka av att utföra forskning i samarbete med projektledaren. Sammantaget förlitade sig projektet på sex universitetsutbildade assistenter med arabiska som modersmål som själva hade flyktingbakgrund – två i Sverige och fyra i Turkiet. En person i varje land agerade koordinator för det lokala fältarbetet under handledning av projektledaren.

Utbildning av de lokala forskningsteam och utformandet av frågeformuläret

Utbildningen av forskningsteam ägde rum i Sverige och i Turkiet i mitten av februari 2019. Under utbildningen bekantade sig varje forskningsteam med forskningsmaterialet och gav värdefull återkoppling. Den ursprungliga översättningen av forskningsmaterialet utfördes av en professionell översättare av arabiska texter. Under utbildningen utvärderades denna översättning av vårt team av forskningsassistenter och anpassades för att passa de arabiska dialekter som talas av syriska och irakiska flyktingar. Den nya versionen reviderades och godkändes av den ursprungliga översättaren. Mått på grad av upplevelse av krigstrauma och psykometriska skalor där det fanns en validerad arabisk version lämnades oförändrade. Dessa inkluderade Harvard Trauma Questionnaire – Del 1 och PCL-C Short Form.

När forskningsmaterialet var färdigt för testning rekryterades två små grupper av flyktingar i Sverige och i Turkiet för att agera testdeltagare. Assistenterna i båda länder övade på att utföra experimentet ett antal gånger med varje testgrupp. Testdeltagarna uppmanades vidare att ge feedback, vilket ledde till ett ytterligare antal mindre förändringar och förbättringar när det gällde tydlighet i instruktioner för deltagarna och frågornas formulering. Efter en veckas testning var teamen redo att påbörja fältarbetet.

Tillitsspel

I detta spel fick deltagarna 20 SEK/TRY och ombads bestämma hur stor del av summan de ville dela med sin partner. De blev informerade om att summan de delade med sin partner skulle fyrdubblas. Med andra ord, om de bestämmer sig för att dela 10 SEK/TRY med sin partner skulle denna summa fyrdubblas och bli 40 SEK/TRY. Deltagarna blev vidare informerade om att interaktionspartnern kan bestämma sig för att behålla alla pengar själv eller dela pengarna med deltagaren på vilket sätt han/hon vill. Med andra ord, förutsatt att man litar på sin partner så är det bäst att ge honom/henne hela summan på 20 SEK/TRY, eftersom denna summa fyrdubblas till 80 SEK/TRY, som sedan kan förväntas delas lika mellan båda parter. Båda parter får då 40 SEK/TRY, dubbelt så mycket som den ursprungliga summan på 20 SEK/TRY. Om man å andra sidan inte litar på sin interaktionspartner så bör man behålla hela summan på 20 SEK/TRY och inte dela någonting med sin partner, eftersom man inte litar på att han/hon kommer att dela pengarna i efterhand. Med andra ord, ju mer pengar man bestämmer sig för att dela med den andra, desto mer litar man på honom/henne.

Deltagarna blev informerade om att deras interaktionspartner tidigare hade intervjuats och att spelets logik hade förklarats för honom/henne. Deltagarna fick vidare veta att deras interaktionspartners val redan hade gjorts och noterats och att de kommer att bli slumpvis tilldelade en viss individ. Vi hade i själva verket intervjuat två individer - en sunniarabisk flykting och en shiaarabisk flykting och de valde båda att dela pengarna lika.

Ingruppssbias i tillit operationaliserades som skillnaden i medelvärden mellan tillit mot en ingrupsmedlem och tillit mot en utgrupsmedlem. Eftersom tillit operationaliserades som summan som delades med interaktionspartnern och summan sträcker sig från 0 till 20 SEK/TRY, så kunde värdena för ingruppsbias i tillit sträcka sig från -20 (0 SEK/TRY till ingrupsmedlemmar och 20 SEK till utgrupsmedlemmar) till +20 (20 SEK/TRY till ingrupsmedlemmar och 0 SEK till utgrupsmedlemmar). Höga värden tyder på en hög grad av ingruppsbias. I praktiken låg värdena mellan 0.96 till 6.09, beroende på värdland, grad av upplevelse av krigstrauma och interaktionspartners etnoreligiösa identitet.

Resursfördelningsspel

Deltagarna fattade fyra beslut i resursfördelningsspelet (Equality Equivalence Task). I varje beslut ombads deltagarna välja mellan två alternativ. Ett av dessa alternativ var alltid jämlikt (18 SEK/TRY var), medan det andra alternativet var asymmetriskt och innebar olika utdelning för en själv och den andra. De fyra besluten var de följande:

1. Välj vilket alternativ du föredrar
  - a) Du 18 lira/kronor, Andra personen 18 lira/kronor
  - b) Du 12 lira/kronor, Andra personen 0 lira/kronor
2. Välj vilket alternativ du föredrar
  - a) Du 18 lira/kronor, Andra personen 18 lira/kronor
  - b) Du 24 lira/kronor, Andra personen 0 lira/kronor
3. Välj vilket alternativ du föredrar
  - a) Du 18 lira/kronor, Andra personen 18 lira/kronor
  - b) Du 12 lira/kronor, Andra personen 36 lira/kronor
4. Välj vilket alternativ du föredrar
  - a) Du 18 lira/kronor, Andra personen 18 lira/kronor
  - b) Du 24 lira/kronor, Andra personen 36 lira/kronor

I de två första besluten var den ojämlika fördelningen till deltagarens egen fördel. Till exempel, i det första beslutet ges deltagarna en möjlighet att välja mellan 1. behålla 18 SEK/TRY och ge 18 SEK/TRY till den andra (jämlikt) och 2. behålla 12 SEK/TRY och inte ge någonting (0 SEK/TRY) till den andra (ojämlikt val till fördel för en själv). I de två sista besluten fick deltagarna fatta ett beslut mellan en jämlik fördelning och en ojämlik fördelning till fördel för *den andra*. Till exempel, i det fjärde beslutet fick deltagarna välja mellan 18 SEK/TRY var eller behålla 24 SEK/TRY och ge 36 SEK/TRY till den andra (ojämlik fördelning till fördel för den andra). Slutligen, i två av besluten innebar den ojämlika fördelningen en mindre utdelning för deltagaren (beslut 1 och 3), medan den ojämlika fördelningen i de andra två besluten (beslut 2 och 4) innebar en högre utdelning för deltagaren.

Mönstret av val deltagaren tillät oss att skilja mellan 9 olika strategier för resursfördelning:

1. Aversion mot ojämlikhet   Maximera jämlikhet mellan själv och den andra
2. MaxiMin   Maximera välfärden för de sämst ställda
3. Altruistisk   Maximera den andras utdelning
4. Illvillig   Maximera skillnad gentemot den andra, oavsett egen utdelning
5. Avundsjuk   Undvika att den andra får mer än en själv
6. Självisk   Maximera ens egen utdelning
7. Inställsam   Ge den andra mer när detta är möjligt
8. Nedtryckande   Ge den andra mindre när detta är möjligt
9. Aversion för jämlikhet   Fördra ojämlik fördelning, oavsett vem den gynnar

Fördelningar som associeras med dessa olika strategier sammanfattas i tabellen nedan.

Tabell i. Fördelningar som associeras med olika resursfördelningsstrategier

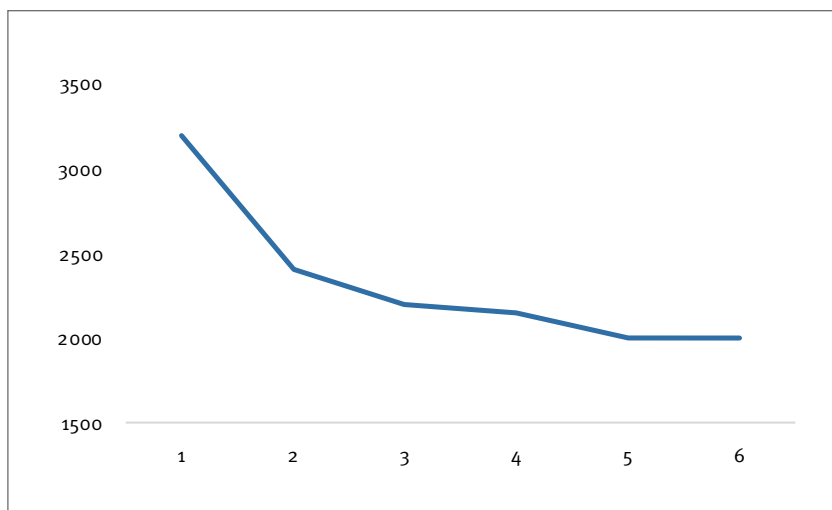
Resurfördelningspreferens	Val 1		Val 2		Val 3		Val 4		Total utdelning		
	Själv	Andra	Själv	Andra	Själv	Andra	Själv	Andra	Själv	Andra	Diff
Aversion för ojämlikhet	18	18	18	18	18	18	18	18	72	72	0
MaxiMin	18	18	18	18	18	18	24	36	78	90	-12
Altruistisk	18	18	18	18	12	36	24	36	72	108	-36
Illvillig	12	0	24	0	18	18	18	18	72	36	36
Avundsjuk	18	18	24	0	18	18	18	18	78	54	24
Självisk	18	18	24	0	18	18	24	36	84	72	12
Inställsam	18	18	24	0	12	36	24	36	78	90	-12
Nedtryckande	12	0	24	0	18	18	24	36	78	54	24
Aversion för jämlikhet	12	0	24	0	12	36	24	36	72	72	0

Källa: egna beräkningar

Antal klasser som behövdes för att spegla deltagarnas svar på Harvard Trauma Questionnaire bestämdes genom att titta på mått för goodness-of-fit för modeller med olika antal klasser, tolkbarhet av modellen och parsimoni (modeller med färre klasser föredrogs över modeller med fler klasser). Goodness-of-fit mättes med hjälp av sample size adjusted BIC. Detta mått valdes på grund av dess förmåga att utvärdera goodness-of-fit för modeller med mer än 10 binära kategoriska variabler (Nylund, Asparouhov, & Muthen, 2007). En serie latent klassanalyser utfördes för 1–6 klasser. Goodness-of-fit förbättrades dramatiskt i och med inkludandet av två klasser och planade sedan ut gradvis. Inkluderande av ytterligare klasser utöver två ledda bara till obetydlig förbättring av goodness-of-fit (se Figur i).

Figur i. Bayesian information criterion (BIC)-värden, justerade för urvalsstorlek (anpassningsgrad) för en serie latent klassanalyser med mellan 1 och 6 klasser

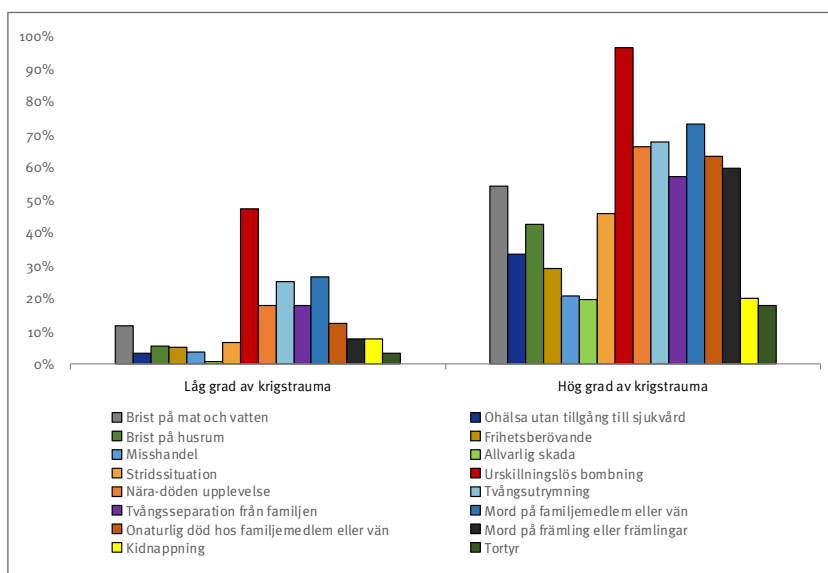

Källa: egna beräkningar

För att bedöma tolkbarheten av 2-klass-modellen räknade vi ut andelen deltagare i varje klass som hade upplevt de olika händelserna. De två klasserna motsvarade på ett tydligt sätt hög och låg grad av upplevelse av krigstrauma. För alla 16 händelser hade en högre andel av deltagarna i "hög grad av upplevelse"-klassen upp-

levt händelsen, jämfört med “låg grad av upplevelse”-klassen (det bör noteras att termen “låg grad av upplevelse” används i relation till deltagare i detta urval, som överlag upplevt en hög grad av krigstrauma).

Figur ii. Andel deltagare som upplevt olika händelserna per latent klass

Källa: egna beräkningar

Resultaten från studien visar att relationen mellan upplevelse av krigstrauma och posttraumatisk stress var starkare i Sverige än i Turkiet. Eftersom detta är ett av huvudresultaten från studien, så utförde vi ett antal kontroller för att försäkra oss om resultatets robusthet. Vi ville särskilt testa den alternativa förklaringen att skillnader i ålder eller ursprungsland mellan de svenska och turkiska urvalen kan förklara skillnaden i styrkan av relationen mellan upplevelse av krigstrauma och posttraumatisk stress. Vi utförde åtta olika linjära regressioner där vi predicerar posttraumatisk stress och kontrollerar för effekten av en lång rad demografiska variabler. Denna analysstrategi är likvärdig med en viktningstrategi för att åstadkomma matchning mellan urvalen (Angrist & Pischke 2008). Angående ålder kontrollerar vi för ålder som en kontinuerlig variabel (modell 2), som en polynom (modell 3) och som en kategorisk variabel (modell 4). Vi upprepar vidare denna analys

enbart för deltagare från Syrien. Vi rapporterar dessa analyser i tabell ii nedan. Om det erhållna resultatet berodde på skillnader i ålder eller ursprungsland så skulle vi förvänta oss att styrkan av interaktionseffekten mellan värdland och upplevelse av krigstrauma skulle minska när dessa kontrollvariabler inkluderas. Istället visar analysen av effekten är robust för inkluderandet av kontroller, inklusive ålder och ursprungsland såväl som socioekonomisk status i ursprungslandet, utbildning, kön, geografiskt område i Syrien/Irak etc. I själva verket stärktes effekten om något i och med inkluderandet av demografiska kontroller, vilket stärker tolkningen att skillnaden i resultat berodde på kulturella-politiska skillnader mellan länderna snarare än på demografiska skillnader mellan urvalen. Medan alternativa förklaringar inte kan uteslutas enbart med hjälp av statistisk analys så innebär dessa analyser en stark indikation på att resultaten inte berodde på demografiska skillnader mellan urvalen.

Tabell ii. Robusthetskontroller för skillnaden i relationen mellan upplevelse av krigstrauma och posttraumatisk stress i Sverige och Turkiet

	(1) PTSD	(2) PTSD	(3) PTSD	(4) PTSD	(5) PTSD	(6) PTSD	(7) PTSD	(8) PTSD
	Alla deltagare				Enbart deltagare från Syrien			
Sverige (SE)	,29 -,70	,10 -,73	,42 -,74	,49 -,75	-,07 -,75	-,35 -,78	-,02 -,80	-,03 -,80
Krigstrauma (Trauma)	.41*** -,08	.41*** -,08	.42*** -,08	.41*** -,08	.30*** -,09	.30*** -,09	.31*** -,09	.30*** -,09
SEX Trauma	.25* -,13	.29** -,14	.25* -,14	.28** -,14	.38*** -,14	.40*** -,15	.37** -,15	.39*** -,15
Kvinna		1.04** -,42	1.07** -,42	1.03** -,42		1.10** -,46	1.12** -,46	1.13** -,46
Ålder		0.31** -,15	.90 -,57			.36** -,17	.72 -,61	
Ålder2			.20** -,09				.17* -,09	
25-34				-,35 -,51				.03 -,56
35-44				-1,02				-,58

45-54									
55-64									
65-74									
75-84									
85+									
Utbildning									
Urban									
SES									
År sedan flykt									
Konstant									
N									
R									
Gov									

Källa: egna beräkningar

Förteckning över Delmipublikationer

Rapport och Policy Brief 2014:1, *Radikala högerpartier och attityder till invandring i Europa*, av Mikael Hjerm och Andrea Bohman.

Rapport och Policy Brief 2015:1, *Internationell migration och remitteringar i Etiopien*, av Lisa Andersson.

Kunskapsöversikt 2015:2, *Politiska remitteringar*, av Emma Lundgren Jörum och Åsa Lundgren.

Kunskapsöversikt 2015:3, *Integrationspolitik och arbetsmarknad*, av Patrick Joyce.

Kunskapsöversikt 2015:4, *Migration och företagens internationalisering*, av Andreas Hatzigeorgiou och Magnus Lodefalk.

Rapport och Policy Brief 2015:5, *Svenskt medborgarskap: reglering och förändring i ett skandinaviskt perspektiv*, av Mikael Spång.

Rapport och Policy Brief 2015:6, *Vem blir medborgare och vad händer sen? Naturalisering i Danmark, Norge och Sverige*, av Pieter Bevelander, Jonas Helgertz, Bernt Bratsberg och Anna Tegunimataka.

Kunskapsöversikt 2015:7, *Kategoriernas dilemman*, av Per Strömblad och Gunnar Myrberg.

Rapport och Policy Brief 2015:8, *Valet och Vägen: Syriska flyktingar i Sverige*, av Emma Jörum Lundgren.

Rapport och Policy Brief 2015:9, *Arbetskraftsinvandring efter 2008 års reform*, av Catharina Calleman (red.) och Petra Herzfeld Olsson (red.).

Kunskapsöversikt 2016:1, *Alla tiders migration!*, av Dick Harrison.

Rapport och Policy Brief 2016:2, *Invandringens arbetsmarknadseffekter*, av Mattias Engdahl.

Rapport och Policy Brief 2016:3, *Irreguljär migration och Europas gränskontroller*, av Ruben Andersson.

Kunskapsöversikt 2016:4, *Diaspora – ett begrepp i utveckling*, av Erik Olsson.

Kunskapsöversikt 2016:5, *Migration within and from Africa*, av Aderanti Adepoju.

Rapport och Policy Brief 2016:6, *Invandring, mediebilder och radikala högerpopulistiska partier i Norden*, av Anders Hellström och Anna-Lena Lodenius.

Kunskapsöversikt 2016:7, *Invandring och företagande*, av Martin Klinthäll, Craig Mitchell, Tobias Schölin, Zoran Slavnić och Susanne Urban.

Rapport och Policy Brief 2016:8, *Invandringens effekter på Sveriges ekonomiska utveckling*, av Bo Malmberg, Thomas Wimark, Jani Turunen och Linn Axelsson.

Kunskapsöversikt 2017:1, *De invandringskritiska partiernas politiska inflytande i Europa*, av Maria Tyrberg och Carl Dahlström.

Kunskapsöversikt 2017:2, *Hatbrott med främlingsfientliga och rasistiska motiv* av Berit Wigerfelt och Anders S Wigerfelt.

Avhandlingsnytt 2017:3, *Vägen till arbete. Utrikes föddas möte med den svenska arbetsmarknaden*, André Asplund, Caroline Tovatt och Sara Thalberg (redaktörer).

Policy Brief 2016:4, *Integration och tillit – långsiktiga konsekvenser av den stora invandringen till Norge*. Denna Policy Brief sammanfattar NOU 2017:2 om ”*Integrasjon og tillit – Langsiktige konsekvenser av høy invandring*”.

Kunskapsöversikt: 2017:5, *Invandringens historia – från ”folkhemmet” till dagens Sverige* av Mikael Byström och Pär Frohnert.

Rapport och Policy Brief 2017:6, *Invandring i medierna – Hur rapporterade svenska tidningar åren 2010-2015?* av Jesper Strömbäck, Felicia Andersson och Evelina Nedlund.

Rapport och Policy Brief 2017:7, *Valdeltagande och representation – Om invandring och politisk integration i Sverige*. Pieter Bevelander och Mikael Spång (red.)

Rapport och Policy Brief 2017:8, *Responsibility Sharing for Refugees in the Middle East and North Africa: Perspectives from Policymakers, Stakeholders, Refugees and Internally Displaced Persons*. Susan F. Martin, Rochelle Davis, Grace Benton & Zoya Waliany.

Rapport och Policy Brief 2017:9, *Reforming the Common European Asylum System: Responsibility-sharing and the harmonisation of asylum outcomes* Bernd Parusel and Jan Schneider.

Rapport och Policy Brief 2017:10, *A Fair Share: Refugees and Responsibility-Sharing* Alexander Betts, Cathryn Costello and Natascha Zaun.

Rapport och Policy Brief 2018:1, *Somali Diaspora Groups in Sweden – Engagement in Development and Relief Work in the Horn of Africa*, Nauja Kleist.

Rapport och Policy Brief 2018:2, *Akademiskt utbyte och internationell migration – En studie av stipendiater inom Svenska institutets Visbyprogram 1997-2015*, Andreas Åkerlund, Astrid Collsiö och Mikael Börjesson.

Rapport och Policy Brief 2018:3, *Ensamkommande barns och ungas väg in i det svenska samhället*, Eskil Wadensjö och Aycan Çelikaksoy.

Rapport och Policy Brief 2018:4, *Attityder till invandring – en analys av förändringar och medieeffekter i Sverige 2014–2016*, Jesper Strömbäck och Nora Theorin.

Rapport och Policy Brief 2018:5, *Familj, medborgarskap, migration – Sveriges politik för anhöriginvandring i ett jämförande perspektiv*, Karin Borevi.

Avhandlingsnytt 2018:6, *Barn och migration*, Mehek Muftee, Lisa Ottosson, Gunilla Jarkman Björn, Anna Åhlund, Eva Skowronski och Michael Lindblad.

Policy Brief 2018:7, *Människohandel och människosmuggling i den irreguljära migrationen*, Ryszard Piotrowicz.

Rapport 2018:8, *Asylsökandes möte med Sverige*, Peter Esaiasson och Jacob Sohlberg.

Policy Brief 2018:9, *How Citizenship Laws Differ: A Global Comparison*, Rainer Bauböck, Iseult Honohan and Maarten Vink.

Policy Brief 2019:1, "Bridging the Gaps", Martin Ruhs, Kristof Tamas och Joakim Palme.

Rapport och Policy Brief 2019:2, *Smuggling, informella nätverk och diasporans engagemang*, Tekalign Ayalew Mengiste & Erik Olsson.

Rapport och Policy Brief 2019:3, *Thai berry pickers in Sweden*, Charlotta Hedberg, Linn Axelsson and Manolo Abella

Rapport och Policy Brief 2019:4, *Internationella studenter i Sverige*, André Bryntesson & Mikael Börjesson

Research overview 2019:5, *Migration and development – The role for development aid*, Robert E.B. Lucas

Policy Brief 2019:6, *Back to basics – Literacy proficiency, immigration and labour market outcomes in Sweden*, Jon Pareliussen

Policy Brief 2019:7, *Ålder vid invandring och arbetsmarknadsintegration – det svenska exemplet*, Torun Österberg

Policy Brief 2019:8, *Barn med posttraumatisk stress – utvärdering av en gruppintervention för ensamkommande flyktingbarn med symptom på posttraumatisk stress*, Anna Sarkadi

Policy Brief 2019:9, *Suicidalt beteende och vård – skillnader mellan flyktingar, andra migranter och personer födda i Sverige*, Emma Björkenstam, Ridwanul Amin, Ellenor Mittendorfer-Rutz

Policy Brief 2019:10, *Fri rörlighet för arbetstagare i EU och dess effekter på statsfinanserna*, Rafael Ahlskog, Lutz Gschwind, Pär Nyman, Joakim Palme, Martin Ruhs och Marcus Österman

Rapport och Policy Brief 2020:1, *De som inte får stanna – Att implementera återvändandepolitik*, Henrik Malm Lindberg

Rapport och Policy Brief 2020:2, *Legal migration for work and training – Mobility options to Sweden for those not in need of protection*, Bernd Parusel

De senaste decennierna har Sverige tagit emot ett stort antal flyktingar från krigshärjade länder. Två viktiga aspekter av lyckad integration är att säkerställa att flyktingar som har upplevt krigstrauma är vid god psykisk hälsa och socialt fungerande. Denna Delmi-rapport baseras på en unik experimentstudie där syriska och irakiska flyktingar bosatta i Sverige och Turkiet har deltagit. I rapporten undersöks hur upplevelsen av trauma påverkar flyktingars psykiska hälsa och sociala tillit gentemot både individer som tillhör den egna etnoreligiösa gruppen och gentemot individer som tillhör en annan etnoreligiös grupp. En annan fråga som undersöks är värdlandets roll för utvecklandet av posttraumatisk stress och social tillit.

Bakom studien och rapporten står författarna Jonathan Hall, fil. dr. i freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet och Dennis Kahn, fil. dr. i socialpsykologi vid Interdisciplinary Center, Herzliya, Israel.

Delegationen för migrationsstudier - Delmi - är en oberoende kommitté som initierar studier och förmedlar forskningsresultat som underlag till framtida migrationspolitiska beslut och för att bidra till samhällsdebatten.

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17